

สร้างความรู้ใหม่ คือหัวใจปฏิรูปการศึกษา : เสรี พงศ์พิศ

● นำเสนอเมื่อ 21 ม.ค. 2560

คนไทยมีวิถึญาณศิลป์และทักษะทางศิลปะไม่แพ้ชาติใดในโลก ดูได้จากผลงานด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ช่างสิบหมู่ วัฒนาอาราม ภาพวาด สิ่งปลูกสร้าง เป็นที่ชื่นชมของผู้คนจากทั่วโลก

เราพบเห็นเด็กที่เก่งทางด้านศิลปะ ซึ่งเป็นการแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ ผลงานด้านการวาดภาพได้รับรางวัลระดับโลกมากมาย แต่ดูเหมือนว่า ยิ่งโตขึ้น ยิ่งไปโรงเรียนมากขึ้น ความสามารถด้านศิลปะและการสร้างสรรค์ลดลง หรือว่าการศึกษของเราทำลายพลังสร้างสรรค์เหล่านี้

วิชาการบอกว่า สมอชิงชิวาเป็นพลังสร้างศิลปะ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การเห็นภาพสามมิติ การมีจินตนาการ ทักษะด้านดนตรี ควบคุมการทำงานของมือซ้าย

สมอชิงชิวาเป็นการใช้เหตุผล การเขียน การอ่าน การใช้ภาษา ทักษะด้านตัวเลข ด้านวิทยาศาสตร์ ควบคุมการทำงานของมือขวา

แต่สมอทั้งสองด้านก็ไม่ได้ทำงานแบบแยกส่วน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และมีความซับซ้อนในระบบสมองโดยรวม ความคิดสร้างสรรค์จึงไม่ได้มาจากสมองด้านขวาเท่านั้น คนที่มีสมองด้านซ้ายดีก็มีความคิดสร้างสรรค์และผลงานดี ๆ ได้ถ้าหากได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมทั้งสองด้าน

“การพัฒนาอย่างเหมาะสม” ที่ว่านี้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจเรื่อง “ความรู้” ความเชื่อเดิมของไทยคือ ความรู้มีอยู่แล้ว (objective truth) มีคนไปค้นพบและเอามาบอกเราผ่านหนังสือตำรา ครูก็จะนำความรู้ดังกล่าวไปถ่ายทอดให้ศิษย์ ศิษย์ก็เชื่อครู เชื่ออาจารย์ ทองจำความรู้ ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้นับที่กลายเป็นลายลักษณ์อักษร เพราะคิดว่าทองกันไต จึงถ่ายทอดกันทางการบอกเล่าบอกต่อ

ความจริง ในสมัยโบราณก็มีการประยุกต์ของเก่า สร้างความรู้ใหม่ แต่ช้าและนานมากกว่าจะเกิดขึ้น พอๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ไม่ได้รวดเร็วอย่างวันนี้

วิถีชีวิตของคนยุคนี้ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกน้อยกว่าปีที่ผ่านมา ทำให้เราเข้าสู่สังคมใหม่ แต่ยังคงคิดเหมือนเดิม เอาวิชาความรู้ตะวันตกมาใช้ก็คิดว่าของเขาดีแล้ว เอามาแบบทองจำ ไม่ได้แยกแยะ ไม่ได้วิเคราะห์วิจารณ์ ไม่ได้คิดจะสร้างความรู้ใหม่หรือนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของตน

ถ้าจะเข้าใจที่มาของการพัฒนาแบบตะวันตกที่ครอบงำโลกวันนี้ ต้องย้อนกลับไป 2,500 ปีก่อน ที่ชาวกรีกเริ่มตั้งคำถามใหม่เกี่ยวกับโลก เกี่ยวกับชีวิต พวกเขาหาคำตอบใหม่ที่แตกต่างจากเดิมที่มีคำตอบสำเร็จจากตำนานหรือเทพปกรณัม (mythology) นั่นคือกำเนิดของ “ปรัชญา” กำเนิดของ “ความรู้ใหม่”

ปรัชญากรีกสร้างรากฐานวิธีคิดให้ตะวันตกอยู่หลายร้อยปี ก่อนที่ศาสนาคริสต์จะเติบโตและมีบทบาทในวิถีชีวิต วิธีคิดของคนตะวันตก ซึ่งดูเหมือนจะกลับไปสู่ยุคกรีกโบราณที่มีคำตอบทุกอย่างที่ตำนาน คน “ยุโรป” ในยุคกลางมีคำตอบทุกอย่างจากพระคัมภีร์ไบเบิล

จนถึงศตวรรษที่ 14-15 ที่เริ่มมี “การเกิดใหม่” (Renaissance) ของความรู้ ยุคที่มีชื่อว่า “ยุคฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม” เกิดมีการสร้างความรู้ใหม่ เกิดวิทยาศาสตร์ การปฏิวัติอุตสาหกรรม เกิดประชาธิปไตยและการค้นพบใหม่ๆ สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

หัวใจของการปฏิรูปหรือปฏิวัติทางสังคมในประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตกที่ครอบคลุมทั้งหมดวันนี้ คือ การสร้างความรู้ใหม่ ซึ่งมาจากกระบวนการตั้งคำถามใหม่ หาคำตอบใหม่ ถึงได้รู้ว่าโลกไม่ได้แบนแต่กลม ดวงอาทิตย์ไม่ได้หมุนรอบโลก แต่โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ และอื่นๆ

ถึงมีปัญหาคำขัดแย้งระหว่างกาลิเลโอกับศาสนจักร ระหว่างทฤษฎีวิวัฒนาการอย่างชาร์ลส์ ดาร์วินเพราะคริสตศาสนจักรในยุคนั้นที่อ้างว่ามีคำตอบทุกอย่างแล้วในพระคัมภีร์ไบเบิล

คนไทยไม่ได้ประกาศอย่างชัดเจนว่ามีความเชื่อในวิธีคิดแบบโบราณว่า ความรู้มีอยู่แล้ว เพียงแต่เราไปเอามาถ่ายทอดให้เด็กนักเรียน แต่ในทางปฏิบัติเราก็ทำเช่นนั้น เรายังมีแต่ครูที่ “สอน” เราไม่มีครูที่ “จัดกระบวนการเรียนรู้” สถานศึกษาทั้งหลายจึง “สอนมากแต่เรียนน้อย” (ถึงพูดแบบแปลกๆ ว่า ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ แปลว่า เวลาเรียนไม่ได้รู้ ถ้าจะรู้ต้องไปปฏิบัติ ?) ทำให้เราได้นักเรียนที่ถนัดแต่ท่องจำ ไม่ถนัดในการคิด การวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์

การศึกษาแบบนี้กดทับศักยภาพที่แท้จริงของเด็กไว้ โตขึ้นมาก็คิดสร้างสรรค์ไม่เป็น คิดเป็นเหตุเป็นผลไม่เป็น ไขควงความรู้สึก ไขอารมณ์มากกว่าเหตุผล ดานหนึ่งดูคนไทยใจดีมีเมตตา ใจบุญสุนทาน แต่อีกดานหนึ่งก็เหมือนคนที่เก็บกด ทะลุกลางป่อง ระเบิดออกมาเป็นความรุนแรง ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ อย่างเป็นชาวทุกวัน มีการตีกัน ฆ่ากัน เกิดอุบัติเหตุ และความรุนแรงสารพัดรูปแบบ รวมทั้งทางการเมือง

คนไทยมีวิญญานศิลป์ที่สะท้อนให้เห็นพลังภายในอันยิ่งใหญ่ เป็นพลังของวิญญานเสรี แต่ถ้าไม่มีการใช้เหตุผลไปด้วย ก็จะกลายเป็นคนไม่มีวินัย ไม่เคารพกฎกติกา ทำอะไรตามใจชอบ มั่งง่าย ประมาท แบบโศกนาฏกรรมทั้งหลายที่เป็นชาวทุกวัน

วันนี้เด็กไทย ต้องรู้ไม่เพียงแต่ภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาไอที แต่ต้องเรียนรู้ภาษานามธรรม หรือ concept ต่างๆ (ความคิดรวบยอด มโนทัศน์) เพราะคอนเซปต์เหล่านี้ คือ เครื่องมือในการคิด การวิเคราะห์ การวิพากษ์วิจารณ์ การถกเถียง การตั้งคำถาม การหาคำตอบ การนำไปสู่การคิดใหม่ สร้างความรู้ใหม่ การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง

ถ้าคุณคิดเป็น รู้เรื่องการสร้างความรู้ใหม่ จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้นักเรียนรู้วิธีการเรียน วิธีการหาข้อมูลซึ่งมีมากมายเต็มไปหมด รู้วิธีการเชื่อมโยงข้อมูลให้เป็นความรู้ การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติและการตกผลึกทางปัญญา การศึกษาจะเปลี่ยน สังคมจะเปลี่ยน

เสรี พงศ์พิศ

www.phongphit.com

ขอบคุณที่มาจาก [สยามรัฐออนไลน์](#) 18 มกราคม 2560